

ઘોરણી : 4

પર્વાવરણ

૨૧. જગત મારા ઘરમાં

- ❖ કુટુંબમાં દાદા, દાદી, મમ્મી, પચ્ચા, ભાઈ, બહેન વગેરે સાથે રહીએ છીએ. ઘણી વાર કોઈ બાબત પર કુટુંબમાં ચર્ચા થાય છે અને તે ચર્ચા ઝડપનું સ્વરૂપ પણ ધારણ કરે છે.
- ❖ ઘરમાં વસ્તુ એક હોય અને ઉપયોગ કરનારની સંખ્યા વધુ હોય તો ઝડપ થાય છે, પરંતુ તે ઝડપો તરત જ શમી જાય છે. આવી ખેંચતાણ વચ્ચે આપણે જીવન જીવીએ છીએ.
- ❖ આપણા કુટુંબ અને સમાજમાં આજે પણ છોકરા અને છોકરીઓ વચ્ચે લેદબાવ રાખવામાં આવે છે. છોકરીઓને જે નિયમો લાગુ પડે છે તે નિયમો છોકરાઓને લાગુ પડતા નથી.
- ❖ સાંજ પડે ત્યારે છોકરીને તરત જ ઘરે આવી જવું પડે છે, જ્યારે છોકરાને મોડા-વહેલું થાય તો પણ મા-બાપ તેની દરકાર ઓછી કરે છે.

ખેંચતાણ :-

દરરોજની જેમ આજે પણ મમતાના ઘરમાં ઝડડો શરૂ થયો કે
ટી.વી. પર કયો કાર્યક્રમ જોવો ? મમતાનો લાઇફિક્ટ મેચ જોવા
ઇછે છે, જ્યારે નાનકડી સેજલ પોતાના મનપસંદ ગીતો. મુખી
અને કાકી આમ તો ખાસ. સખીઓ છે, પણ તેમની પસંદગી જુદી
જુદી છે.

મુખીને સમાચાર જોવા ગમે તો કાકીને ધારાવાહિક (સીરિયલ).

મમતાને કાર્ટુન જોવું છે અને પદ્ધાને ફૂટબોલ મેચ. પદ્ધા કહે છે
કે તેઓને સાંજે જ ટી.વી. જોવા મળે છે. અંતે દરેક જણે ફૂટબોલ
મેચ જ જોવી પડી.

❖ ચાલો વાત કરીએ :-

❖ શું તમારા ધરમાં પણ પંખા, ટીવી, સમાચારપત્રો, ખુરશીઓ કે કોઈ બીજી વસ્તુઓ માટે ઝઘડો થાય છે ?

✓ હા, કોઈકવાર મારા અને મારી બહેન વચ્ચે આવી બાબતોના લીધે ઝઘડા થાય છે.

❖ તમારા ધરમાં આવા ઝઘડા કોણા પતાવે છે ?

✓ મારા ધરમાં આવા ઝઘડા મારાં દાદીમા પતાવે છે

- ❖ તમારા ઘરના કોઈ રસપ્રદ બનાવ વિશે વાત કરો, જ્યારે કોઈ વસ્તુઓ માટે ઝડપ થયા હોય.
- ✓ અમારા ઘરમાં દરેક વ્યક્તિનો ટીવી જોવાનો સમય નક્કી છે, પરંતુ થોડા મહિના અગાઉ એક રવિવારે દાદાને સમાચાર જોવા હતા, દાદીને શિવકથા જોવી હતી, મને અને પપ્પાને કિકેટની ફાઇનલ મેચ જોવી હતી, બહેનને ડાન્સનો કાર્યક્રમ અને મમ્મીને કૂકરી શોની ફાઇનલ જોવી હતી. આ બાબતે ઘરમાં થોડો સમય દલિલો ચાલી હતી. છેવટે પપ્પાએ ટીવી બંધ કરી કાકાના ઘરે મળવા જવાનો પ્રોગ્રામ બનાવ્યો હતો.
- ❖ તમે લોકોને બીજે ક્યાંય ઝડપતાં જોયા છે ?
- ✓ હા, અમે એક વાર ટ્રેનમાં અમદાવાદ જતાં હતાં. આગાળના સ્ટેશને ટ્રેન ઉલ્લી રહી ત્યાં પેસેન્જર વધુ હતાં. બધાં જ પેસેન્જર ડબ્બાઓમાં ચડવા ધક્કા-મુક્કી કરતાં જોયાં, ત્યારબાદ બેઠક ઉપર બેસવા માટે બે પેસેન્જર ઝડપવા લાગ્યા. આખરે લોકોએ તેમને છૂટા પાડ્યા.

□ તફાવત કેમ ?

સાંજના ૭:૦૦ વાગ્યા છે. પ્રતિબા તેની બહેનપણીના ઘરેથી દોડતી-દોડતી પોતાના ઘરે જઈ રહી છે. તેના ભાઈઓ સંદીપ અને સંજય તેમના મિત્રો સાથે શેરીમાં રમવામાં વ્યસ્ત છે. તેઓને ઘરે જવાની ઉતાવળ નથી. જો તેઓ ઘરે મોડા જાય તો પણ તેમને કોઈ લડશે નહિ.

પ્રતિબાને લાગે છે કે આ બરાબર નથી. તેના માટે અલગ નિયમ અને તેના ભાઈઓ માટે બીજો નિયમ. આવું કેમ ? પરંતુ તે શું કરે ?

❖ ચાલો, વાત કરીએ :

- આ બાબતમાં તમારા ધરમાં અથવા તમારા મિત્રોના ધરમાં આવું થાય છે ? તમે તેના વિશે શું વિચારો છો ?
- ✓ ના, આ બાબતમાં મારા ધરમાં આવું જોવા મળતું નથી. પરંતુ મારા અમુક મિત્રોને ત્યાં આવું જોવા મળે છે કે, છોકરો ભલે બહાર ગમે તેટલો સમય રહે, પરંતુ છોકરીઓએ તો ધરમાં જલદી આવી જ જવું જોઈએ. હું વિચારું છું કે, આવું ન હોવું જોઈએ. તેમના ઉછેરમાં અને કાર્યોમાં લેદભાવ ન હોવા જોઈએ.

- શું તમે વિચારો છો કે છોકરા અને છોકરીઓ, પુરુષો અને મહિલાઓ માટે અલગ-અલગ નિયમો હોવા જોઈએ ?
 - ✓ ના, બંને માટે અલગ અલગ નિયમો ન હોવા જોઈએ. બંને માટે એક જ સરળા નિયમો હોવા જોઈએ. કેમ કે, સ્ત્રી પુરુષને સમોવડી છે. બંને જીવનરથનાં બે પેડાં છે. સમાજની આપણી જૂની માન્યતાને ત્યજી દેવી જોઈએ. સ્ત્રીને પણ પુરુષ જેટલું જ સન્માન મળવું જોઈએ.
- જો છોકરીઓએ છોકરાઓ માટેના અને છોકરાઓએ છોકરીઓ માટેના પરંપરાગત રીતે ચાલ્યા આવતા નિયમો પાળવાના હોય તો શું થશે? વિચારો.
- ✓ જો આવું થાય તો બધાને પરેશાની ભેલી થાય. પરંપરાગત ચાલ્યા આવતા નિયમોમાં હંમેશાં પુરુષપ્રધાન સમાજની જ વાત વિચારવામાં આવી છે. તેથી જો આવું થાય તો છોકરાઓ મહિલાપ્રધાન સમાજને સ્વીકારી ન શકે અને ઝઘડા થાય. વ્યવસ્થા લાંગી પડે. આ કરતાં છોકરાઓ અને છોકરીઓએ પોતપોતાનાં કાર્યો અને ફરજો બજાવવી જોઈએ. જરૂર પડે એકબીજાને મદદરૂપ થવું જોઈએ. બંને સમાન જ છે એવો અહેસાસ કરાવવો જોઈએ.

- ❖ જહેર કે અન્ય સ્થળોએ નાના વેપારી પાસેથી આપણે વસ્તુ ખરીદીએ ત્યારે
તેનો હિસાબ સારી અને સાચી રીતે આપવો જોઈએ. નાના વેપારીઓને
નુકસાન થાય તેવું ન કરવું જોઈએ.
- ❖ જીવનમાં સ્વચ્છતાને હંમેશાં પ્રાધાન્ય આપવું જોઈએ. સાચું જ કહેવાયું છે કે,
જ્યાં સ્વચ્છતા ત્યાં પ્રભુતા' : સ્વચ્છતા રાખવામાં આવે તો ઘણી બધી
બીમારીઓથી આપણે બચી શકીએ છીએ.

મીના કાકી

એક દિવસ મીનાકાકી, પિંડુ અને પિંકી તથા તેમના ભિત્રોને
દરિયાકિનારે લઈ ગયાં. તેઓ રેતી અને પાણીમાં રમ્યાં.
ચકડોળની સવારી કરી. ત્યારબાદ તેમણે લેળપૂરી ખાધી અને
કુઝાઓ લીધા. પછી દરેકે બરફગોળો - કુલઝીની મજા માણી.
કુલઝી વેચનારે પૈસા લેવામાં ભૂલ કરી. તેણે સાતને બદલે પાંચ
કુલઝીના પૈસા જ ગણ્યા. બાળકોએ વિચાર્યુ, “આપણા પૈસા
બચ્યાં.” પરંતુ મીનાકાકીએ કુલઝી વેચનારને સાત કુલઝીના પૈસા
ચૂકવ્યા.

મીનાકાકીએ તે દિવસે જે કર્યું તે બાળકો હંમેશાં યાદ રાખશે. તમારી કલ્પનાથી આ
વાર્તાનો અંત બદલાવીને વાર્તા તમારી નોટબુકમાં લખો.

✓ મીના કાકી એક દિવસ પિન્ડ, પિંકી તથા તેમન ભિત્રોને દરિયાકિનારે લઈ ગયાં. તેઓ રેતી અને પાણીમાં રમ્યાં. ચકડોળની સવારી કરી. ત્યારબાદ તેમણે લેળપૂરી ખાધી અને કુઝાઓ લીધા. પછી દરેકે બરફગોળો – કુલફીની મજા માણી. કુલફી વેચનારે પૈસા લેવામાં ભૂલ કરી અને સાતને બદલે આઠ કુલફીના પૈસા લીધા. મીના કાકીને ગણતરી કરવી શકે નહિ, તેથી તેમણે માગ્યા તેટલા પૈસા ચૂકવી દીધા. બધાં આગળ વધ્યાં. પૈસાની ફરી ગણતરી કરતાં કુલફીવાળાને માલ્યુમ પડ્યું કે ભૂલથી એક કુલફીના પડી જાય તેવી સંભાવના હોવાથી અક્ષયની દાદી એ તેને પૈસા વધારે લેવાઈ ગયા છે. આથી તે દોડતો અમારી પાસે આવ્યો અને એક કુલફીના વધારે લીધેલા પૈસા પાછા આપ્યા અને ભૂલ બદલ માફી માંગી. મીના કાકી અને સૌ બાળકો કુલફીવાળાની પ્રામાણિકતા જોઈ ખુશ થયા.

□ તમારા કુટુંબમાં કોઈ મીના કાકી જેવું છે ? કોણ ?

✓ હા, મારા કુટુંબમાં મારા મગ્ગી મીના કાકી જેવાં જ છે. તે પણ કોઈ પણ વ્યવહારમાં કે બજારમાં શાકવાળાની કે વેપારીની ભૂલ થાય તો તરત જ ભૂલ સુધારીને પૂરેપૂરા પૈસા આપી દે છે. મેં ઘણીવાર મારી મગ્ગીને આવું કરતાં પ્રત્યક્ષ નિહાળી છે.

□ જો મીના કાકીએ કુલફી વેચનારને ઓછા પૈસા ચૂકવ્યા હોત તો બાળકોએ શું વિચાર્યુ હોત? આ વિશે તમે શું વિચારો છો?

✓ જો મીના કાકીએ કુલફી વેચનારને ઓછા પૈસા ચૂકવ્યા હોત, તો બાળકોના મનમાં મીના કાકી અપ્રામાણિક છે અને ગરીબ પ્રત્યે દયાળું નથી એવી છાપ ઉલ્લી થાત. આ વિશે મારા વિચારો પણ બાળકો જેવા જ છે.

હું શું કરું

અક્ષય તેની દાઈને ખૂબ ચાહે છે. તેની દાઈ પણ તેને ખૂબ જ વહાલ કરે છે. તે સ્વચ્છતાના ખૂબ જ આગ્રહી છે. અનિલ અક્ષયનો મિત્ર છે. તેની દાઈને પણ અનિલ પસંદ છે, પરંતુ એક વાત તે વારંવાર કહે છે કે તેણે અનિલના ઘરે કોઈ વસ્તુ ખાવાની કે પીવાની નહિ. કારણ કે તેના ઘરે અવારનવાર કોઈ ને કોઈ બીમાર રહે છે.

એક દિવસ અનિલના ઘર નજીકના મોટા મેદાનમાં વોલીબોલ મેચ હતી. તે દિવસે ખૂબ ગરમી હતી અને દરેક જણ મેચ પછી ખૂબ જ થાક્યા હતા અને તરસ્યા પણ થયા હતા. અનિલે બધાને તેના ઘરે આમંત્રણ આપ્યું. અનિલની માતાએ બધાને પાણી આપ્યું, બધાએ પાણી પીધ્યું.

□ તમને શું લાગે છે ? અક્ષય શું કરશે ?

ઉત્તર : મને લાગે છે કે, અક્ષયે પાણી પી લેવું જોઈએ. અક્ષય પણ તેમ જ કરશે.

□ અક્ષય કેમ ગૂંચવણમાં છે?

ઉત્તર : અક્ષય એ માટે ગૂંચવણમાં છે કે, દાઈમાએ તેને અનિલના ઘરે કોઈ પણ વસ્તુ ખાવા-પીવા માટે ના કહી છે. પરંતુ તે મિત્રતાને લીધે પાણીનો ઘાલો લેવાની ના કહી શકે તેમ નથી.

□ અક્ષયની દાઈએ તેને અનિલના ઘરે પાણી પણ ન પીવાની ચેતવણી કેમ આપી?

ઉત્તર : અક્ષયના દાઈમા સ્વચ્છતાનાં ખૂબ જ આગ્રહી છે. અનિલના ઘરે અવારનવાર કોઈને કોઈ બીમાર રહે છે. દાઈમા એમ સમજે છે કે અનિલના ઘરે સ્વચ્છતા જળવાતી નથી. તેથી તેના ઘરેથી બીમારી જવાનું નામ લેતી નથી. અક્ષય જો અનિલના ઘરે પાણી પીએ તો તે પણ બીમાર અનિલના ઘરે પાણી પણ ન પીવાની ચેતવણી આપી છે.

તમે અક્ષયના દાઈ સાથે સહમત છો ?

✓ હા, હું અક્ષયના દાઈ સાથે સહમત છું. કેમ કે સ્વચ્છતા રખવી એ સૌ માટે જરૂરી છે. સ્વચ્છતાથી બીમારી દૂર ભાગે છે. જો અનિલના ઘરે સ્વચ્છતા રખાતી હોત તો વારંવાર કોઈ બીમાર ન પડત..

તમારા મતે અક્ષયે શું કરવું જોઈએ ?

✓ મારા મતે અક્ષયે સૌપ્રથમ પાણીના ઘ્યાલાને જોવો જોઈએ. જો તે સ્વચ્છ ન હોય અથવા તો ઘ્યાલાનું પાણી એકદમ ચોખ્યું ન હોય તો અનિલનું ધ્યાન દોરવું જોઈએ. આ બાબતે સ્વચ્છતા વિશે અનિલ સાથે ચર્ચા કરવી જોઈએ. અનિલને તેના ઘરના અવારનવાર બીમાર પડે છે તેનું કારણ જણાવી તેને સ્વચ્છતાનું મહત્વ સમજાવવું જોઈએ.

કોણ નક્કી કરશે ?

કરશન ખૂબ જ મોટા કુટુંબમાંથી આવે છે.
કુટુંબમાં એતી અને પેસાની બાબતોનું તમામ
કામ તેના મોટા કાકા સંભાળે છે. કુટુંબના
નાના-મોટા તમામ નિર્ણયો પણ તેઓ
જ લે છે.

અત્યાર સુધી તો કરશન ખેતરમાં જ કામ કરતો. પરંતુ, હવે તેને કંઈક અલગ કરવું છે.
તેને બેન્કમાંથી અમુક રૂપિયા લઈ અને અનાજ દળવાની ઘંટી ખરીદવી છે. તેમના
ગામમાં ઘંટી નથી. કરશનને પોતાના પર વિશ્વાસ છે કે આ નવા કામથી તેના કુટુંબને
ખૂબ જ ફાયદો થશે. પિતાજીને તો તેણે મનાવી લીધા, પરંતુ તેના મોટા કાકા તેની વાત
સાંભળવા જ તૈયાર નથી.

□ આ વિશે વાત કરો :

❖ તમે જો કરશનની જગ્યાએ હોત તો શું કરત ?

✓ કરશનની જગ્યાએ હું હોત તો પહેલાં મારી વાત મારા કાકાને શાંતિથી સમજાવત, ખેતીથી અલગ ધંધો કરવાથી નવી પેઢીને વિકાસ કરવાની જરૂરિયાત સમજાવત. તેમ છતાં ના માને તો નવો ધંધો કરી ઓછી મહેનતે વધુ ફાયદો કરી બતાવી મારી વાત સાચી હોવાની પૂરવાર કરત.

❖ તમારી સાથે આવું ક્યારેય થયું છે કે તમારે કંઈક કરવું હોય અને તમારા કુટુંબના વડીલો તમને તેના માટે મંજૂરી ન આપે ?

✓ હા, મારી સાથે આવું એક દિવસ થયું હતું. મારા સોસાયટીના મિત્રો સાથે મળીને સોસાયટીથી થોડે દૂર આવેલા મેદાનમાં ડિક્કેટ રમવા જતાં હતાં. મારે તેમની સાથે જવું હતું. પરંતુ દાદા જાણતા હતા કે તેમાંથી બે-ત્રણ છોકરાઓ તોફાની છે. આથી તેમણે મને તેમની સાથે રમવા જવાની સ્પષ્ટ ના પાડી દીધી અને સોસાયટીમાં આ રમવા જણાવ્યું.

❖ તમારા ઘરમાં મહત્વના નિર્ણયો કોણ લે છે ?

✓ મારા ઘરમાં મહત્વના નિર્ણયો મારા મપ્પી - પખા લે છે. જરૂર પડે એકબીજાની તથા અન્ય વડીલની સાથે ચર્ચા કરી નિર્ણય લે છે.

❖ તમારા કુટુંબમાં એક જ વ્યક્તિ બધા માટે નિર્ણયો લે તો તમને કેવું લાગે ?

✓ મને આ બાબતે ન ગમે. કુટુંબમાં હંમેશા બધાની સાથે ચર્ચા કરીને નિર્ણયો લેવા જોઈએ.

મને આ પસંદ નથી !

મીના અને રિતુ લંગડી રમી ઘરે જઈ રહી હતી. મીનાએ
રિતુનો હાથ ખેંચી કહ્યું, “આવ, મારા ઘરે આવ” “તારા કાકા
ઘરે છે? જો તે હશે, તો હું નહિ આવું.” રિતુએ જવાબ આપ્યો.
“પણ તું આ શું કહે છે? કાકા તને પસંદ કરે છે.
તે કહે છે તારી મિત્ર રિતુને ઘરે લઈ આવ. હું તમને
બંનેને ઘણીબધી ચોકલેટ આપીશ.”
રિતુએ તેનો હાથ મીના પાસેથી છોડાવી કહ્યું,
મને તારા કાકાથી ડર લાગે છે. તે મારો હાથ પકડે છે
તે મને ગમતું નથી.” આટલું કહીને, રિતુ ઘરે જતી રહી.

❖ આપણા કુટુંબ અને સમાજમાં ઘણી વાર બાળકો બીજાના અત્યાચારનો લોગ બને છે. આવા વ્યક્તિઓથી હંમેશાં સાધવ રહેવું જોઈએ. તેમની વાતોમાં આવી જવું ના જોઈએ. થોડીક લાલચ આપણાને ઘણી વાર મુશ્કેલીમાં મૂકી દે છે, તેથી લાલચમાં આવવું નહિ. તેવા વ્યક્તિઓની સામે અવાજ ઉઠાવવો જોઈએ.

❖ આ વિશે વાત કરો :

□ તમને ક્યારેય કોઈનું અડવું પસંદ ન હોય એવું બન્યું છે ? કોનું અડવું તમને પસંદ નથી ?

✓ હા, મારી બહેનપણી આશાના મામાં ઘણી વાર આશાના ઘરે આવે છે, ત્યારે તે અમને અડે છે, તે મને પસંદ નથી. કેમ કે તેઓ મને બાથમાં લે છે, વહાલ કરે છે તે મને ગમતું નથી.

□ જો તમે રિતુની જગ્યાએ હોવ, તો શું કરો ?

✓ જો હું રિતુની જગ્યાએ હોઉં તો, રિતુની જેમ જ કરું. આવાં અડપલાં કરનાર સાથે અંતર રાખું, તેની હાજરીમાં તે ઘેર જવાનું પસંદ ન કરું.

□ જ્યારે આવી ઘટના બને ત્યારે બીજું શું કરી શકાય ? ચર્ચી કરો.

✓ આવી ઘટના બને ત્યારે તે ઘટના પાછળનાં કારણો જણાવાં જોઈએ. એવું પણ બને કે સામેવાળી વ્યક્તિ નિર્દોષ હોય, તેમના મનમાં સારો ભાવ હોય. પરંતુ જો ફરિયાદ પ્રમાણે તેમાં સત્યતા જણાય તો આવા માણસોને તેમ નહિ કરવા જણાવવું જોઈએ તથા હું મારી મપ્પીને કહી દઈશ તેમ કહેવું જોઈએ. આમ છતાં તેનું વર્તન સુધરે નહિ તો મપ્પી-પખાને વાત કરી તેમને ઉધાડા પાડવા જોઈએ.

□ દરેકનું અડવું સરખું હોતું નથી. રિતુને મીનાના કાકા હાથ પકડે તે પસંદ નથી, પરંતુ તેને મીના હાથ પકડે તે પસંદ છે. તમે વિચારો આ તફાવત કેમ છે ?

✓ કેટલાક લોકોનો દેખાવ અને તેમની વર્તણૂક સારી હોતી નથી. એવું બની શકે કે મીનાના કાકાનો દેખાવ સારો ન હોય કે તેમની વર્તણૂક સારી ન હોય તેથી રિતુને મીનાના કાકાથી ડર લાગતો હોય અને રિતુને મીનાના કાકા હાથ પકડે તે પસંદ ન હોય. રિતુ અને મીના બંને બહેનપણીઓ છે, બંને સાથે રમે છે, ભણે છે અને સતત સાથે રહે છે. તેથી રિતુને મીના હાથ પકડે તે પસંદ છે.

THANKS

FOR WATCHING